

Кафедра струнно-смичкових інструментів

Вивчення оркестрових партій. Контрабас

Освітній ступінь	бакалавр	Курс	2-4
Спеціальність	025 Музичне мистецтво	Семестр	3-8
Освітньо-професійна програма	«Оркестрові струнні інструменти: «Контрабас»		
Статус	<u>обов'язкова</u>	ECTS	7
		Годин	210
		Практичні заняття	99
		Самостійна робота	111
Форма контролю	<u>залік</u>		

Інформація про викладача

ПІБ	Білоусов С.В. – старший викладач кафедри струнно-смичкових інструментів. Чайкін М.Б. – старший викладач кафедри струнно-смичкових інструментів.
Профіль викладача	
e-mail	strunni.nmau1@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Вивчення оркестрових партій» є важливою складовою у підготовці сучасного артиста оркестру – кваліфікованого фахівця в галузі музичного мистецтва. Студенти отримують змогу осягнути і усвідомити виконавство як цілісність у контексті отриманих знань і навичок. Систематизація відомостей в історичній перспективі, вивчення оркестрового репертуару, виконавських стилів та окремих оркестрових партій є запорукою опанування даної, надзвичайно важливої, а для більшості – визначальної у професійній кар'єрі, форми виконавської діяльності.

Курс орієнтований на здобуття студентами знань та практичних навичок, опанування труднощів у оркестрових партіях з урахування традицій виконавства та засвоєння норм професійного оркестрового етикету. В опануванні курсу спираємося на знання, вміння та навички, набуті студентами під час занять з фаху, камерного ансамблю, оркестру, основ диригування, предметів загально-професійного циклу.

Мета – формування кваліфікованих і всебічно розвинутих виконавців-оркестрантів, які володіють художньою музично-виконавською майстерністю, відповідними знаннями та навичками, необхідними для здійснення самостійної професійної діяльності в галузі оркестрового виконавства.

Завдання – засвоєння комплексу професійних практичних і теоретичних знань, умінь, навичок, основних принципів оркестрового виконавства, які набуваються в процесі підготовки в класі під керівництвом викладача для майбутньої оркестрової діяльності.

Навчальна дисципліна передбачає групові практичні аудиторні заняття, а також індивідуальну самостійну роботу студентів.

Курс вивчається протягом 5-8 семестрів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен отримати такі компетентності:

знати:

- базові поняття оркестрової гри;

- оркестрові партії у знакових творах симфонічної, камерної музики та оперно-балетному репертуарі;
- основні етапи розвитку оркестрового виконавства як цілісного явища;
- специфіку роботи в групі у складі оркестру;
- диригентський жест;
- теоретичні основи та методи засвоєння навички гри з аркуша;
- оркестрові технічні прийоми гри та їх модифікації;
- засоби художньої виразності, стилістичні особливості та їх застосування в оркестровій практиці;
- базові знання основ гри на п'ятиструнному контрабасі;
- оркестровий репертуар;

вміти:

- володіти всіма прийомами гри на контрабасі: штрихами зв'язної та роздільної артикуляції, широкою динамічною та тембровою палітрою, акцентуації, фразування тощо;
- розуміти диригентський жест;
- вільно читати з листа, володіти ефективними методами швидкого і якісного вивчення музичних текстів;
- самостійно опрацьовувати партії, використовуючи сталі традиції виконання оркестрових творів;
- самостійно робити неупереджені висновки, досліджуючи практичну складову оркестрового музикування;
- контролювати власну гру у загальному груповому звучанні (ритм, інтонація, звуковидобування).

мати навички:

- загальних принципів гри в оркестрі;
- виконання оркестрових партій симфонічних, камерних та оперно-балетних творів різних епох та стилів;
- гри «соло» в оркестрі;
- гра в групі під орудою диригента;
- гри на п'ятиструнному контрабасі;
- вільного читання нот з аркуша;
- організації метру та ритму;
- самостійного пошуку та відбору інформації, практичної реалізації теоретичних знань в оркестровій роботі;

аналізу можливих існуючих засобів та підходів специфіки оркестрового виконавства.

Перелік тем

Модуль 1

Тема 1. Вступ. Теоретичні засади оркестрового виконавства. Становлення симфонічного оркестру. Етикет оркестрового музиканта. Класичні симфонії. Теоретичні основи та методи засвоєння навички гри з аркуша.

Тема 2. Поняття – «оркестрові труднощі».

Тема 3. Вивчення фрагментів оркестрових партій у творах композиторів раннього романтизму. Диригентський жест і його розуміння. Вміння контролювати власну гру у загальному груповому звучанні. Робота над інтонацією в групі.

Модуль 2

Тема 4. Вивчення оркестрових соло в групі та фрагментів оркестрових партій у творах Л.ван Бетховена. Специфіка виконання штрихової техніки, втілення стилістичних засобів виразності, гра в групі (фраза, динаміка, вібрація, аплікатура), організація ритму, метру.

Тема 5. Тип бетховенської увертюри.

Тема 6. Специфіка гри акомпанементу в оркестрі при виконанні творів з солістом.

Модуль 3

Тема 7. Виразне інтонування групою в ансамблі. Вивчення оркестрових соло та фрагментів оркестрових партій творів П.І Чайковського:

Тема 8. Вивчення оркестрових соло групи та фрагментів оркестрових партій у творах композиторів XIXст. Роль концертмейстера групи.

Модуль 4

Тема 9. Вивчення оркестрових соло та фрагментів оркестрових партій у творах XX ст. Основи оркестрового звуковидобування. Художнє осмислення групового соло в контексті оркестрового твору, емоційний стан, стилістичні поняття.

Тема 10. Вивчення оркестрових соло та фрагментів оркестрових партій у творах українських композиторів. Аплікатурні принципи оркестрової гри, специфіка оркестрових штрихів, стилістичні особливості тембральних відтінків.

Тема 11. Оркестрові традиції виконання складних метро-ритмічних угруповань, агогічних фраз, специфічних штрихів, сталої аплікатури в симфонічних та камерних творах.

Тема 12. Формування лідерських якостей концертмейстера, вміння вести за собою групу. Соло концертмейстера групи (виконавська майстерність, художнє втілення змісту).

Форми та технології навчання

Дисципліна «Вивчення оркестрових партій» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» оркестрового факультету Академії складається з практичних занять та годин для самостійної роботи та підготовки, а також включає контрольні заходи (контрольний урок, залік)

Навчальні ресурси

Нотний матеріал відповідного оркестрового репертуару, музикознавча та методична література представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії, інтернет-ресурси. Репетиційні приміщення в навчальних аудиторіях, концертних залах Академії надається для проведення занять відповідно розкладу. За умови дистанційного навчання під час карантину або форс мажорних обставин, всі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали студенти можуть знаходити на сайті бібліотеки Академії <http://lib.knmau.com.ua>, а також викладач забезпечує відповідним нотним матеріалом. Завдання для контрольних заходів через посилання на YOUTUBE студентами надсилаються на офіційну електронну адресу кафедри strunni.nmau1@gmail.com.

Методи контролю

У кінці кожного навчального семестру виводиться середній бал усіх контрольних заходів (модульний контроль, перевірка самостійної роботи) за цей період.

Якість засвоєння навчального матеріалу у період підсумкового контролю з дисципліни «Вивчення оркестрових партій та читання нот з листа» здійснюється у формі **заліків** у VI та VIII семестрах.

Система оцінювання

Семестри 5-8

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Контрольний урок	50
2.	Самостійно виконане завдання	25
3.	Залік	25
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів:

Оцінка «відмінно»:

- виставляється студенту, який продемонстрував високохудожню, технічно досконалу гру оркестрових соло, проявив знання та відчуття стилістики виконуваних фрагментів творів, відмінну інтонацію, артикуляційну та звукову культуру.

Оцінка «добре»:

- виставляється студенту, який продемонстрував знання оркестрових соло, проявив знання та відчуття стилістики виконуваних фрагментів творів, але припустився незначних технічних (інтонаційних, штрихових, звукових) неточностей.

Оцінка «задовільно»:

- виставляється студенту, який продемонстрував посередні здібності у засвоєнні матеріалу, а його безпосереднє виконання оркестрових соло не відображало у повній мірі художній задум творів, супроводжувалося недоліками технічного характеру.

Оцінка «незадовільно»:

- виставляється студенту, який не засвоїв засад навчального матеріалу, у його грі спотворено стилістику та художній задум твору, що є відображенням неналежної професійної підготовки.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися студентам з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається участь студентів у міжнародних та всеукраїнських молодіжних оркестрових фестивалях, участь у складі оркестру в концертних програмах, благодійних музичних акціях, участь у майстер класах та стажування у літніх оркестрових академіях; пасивна та активна участь у міжнародних, всеукраїнських та кафедральних конференціях, круглих столах; відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій, виставок тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Астров А. Деятель русской музыкальной культуры С. А. Кусевицкий. – Л., 1985.
2. Александрова Н. Г. Основные типы музыкального интонирования в украинской камерно-инструментальной музыке 80-х годов.: Автореф. дис. канд. искусствоведения: 17.00.02. / Киев. гос. консерватория им. П. И. Чайковского. Киев, 1987. 15 с.
3. Асафьев Б. Музыкальная форма как процесс. Москва: Музыка, 1971. 376 с.
4. Барсова И. Вискова И. Оркестр без границ. - Материалы научной конференции памяти Ю. А. Фортунатова / М.: Научно- издательский центр. Московская консерватория, 2009
5. Бездельев В. Новые приёмы игры на контрабасе. – М., 1969.
6. Берлиоз Г. Большой трактат о современной инструментровке и оркестровке – М., 1972. Т.1.
7. Бельский А. Основы современной постановки контрабасиста- оркестранта. Исполнительское искусство. Виолончель. Контрабас. Арфа. Сб. ст. Вып. 19. - М.: Музыка, 1992. С. 114-135.
8. Брюн П. История струнного контрабаса (Brun P. Histoire des contrabasses a cordes). – Париж, 1982.
9. Брюн П. История контрабаса (Brun P. A Histoire of the double bass). –1989.
10. Варнеке Ф. Контрабас (Warneke Fridrich Der Kontrabass) – Гамбург, 1909.
11. Видор Ш.-М. Техника современного оркестра – М., 1938.
12. Гайдош М. Словник контрабасиста. – Кромериж, 1994.
13. Гарбузов Н. Зонная природа темпа и ритма. Москва: Музыка, 1950. 72 с.
14. Гинзбург Л. История виолончельного искусства. Москва: Музыка, 1950. 312 с. Кн.1
15. Гинзбург Л. История виолончельного искусства. Москва: Музыка, 1978. 312 с. Кн.4
16. Гинзбург Л. О работе над музыкальным произведением. Москва: Музыка, 1968. 112 с.
17. Гозенпуд А. Краткий оперный словарь. Изд. «Музычна Україна», 1986.
18. Гуревич Л. История оркестровых стилей. – М.: Композитор, 1997
19. Друскин М.(редактор-составитель). 100 опер. История создания. Сюжет. Музыка. // Изд. «Музыка», Л., 1964
20. Журнал Международного общества контрабасистов (ISB) – США
21. Журнал Международного общества контрабасистов «Мир контрабаса» (Bass World) – США
22. Журнал «Оркестр» (Das Orchester) – Німеччина
23. Журнал «Контрабасист» (Double Bassist) – Англія
24. Зюскинд П. Контрабас. 1980
25. Карс А. История оркестровки. – М., 1990.
26. Коребецька С. Оркестровий стиль: теорія, історія, сучасність; Монографія. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2011
27. Крейн Ю. Стиль и колорит в оркестре. – М.: Музыка, 1967
28. Кугель М. Шедевры инструментальной музыки. Книга 1, Книга 2, К.: 2009. 195 с.
29. Контрабас. История и методика. (Сост. Доброхотов) – М., 1974.
30. Майер А. Концертная музыка для контрабаса в венской классике. – 1969.
31. Мазель Л. О мелодии. □М.: Музыка, 1952
32. Мазель Л. Цуккерман В. Анализ музыкальных произведений. □ М.: Музыка, 1967
33. Малько Н. Основы техники дирижирования. □М.: Музыка, 1965
34. Милушкин А., Домашевич М. Полная школа-самоучитель для контрабаса. 3 части. – М., 1928; 1929; 1930.
35. Михно А. Джованни Боттезини. Жизнь и творчество. – М., 1973; 1982.
36. Музыкальная энциклопедия в шести томах. – М., 1973-1982.
37. Планьявский А. История контрабаса. – Тутцинг, 1970
38. Планьявский А. Виолоне – контрабас барокко. – Тутцинг, 1998.
39. Раков Л. В. История контрабасового искусства. – М.: Композитор, 2004.
40. Раков Л. Контрабас в симфонической, оперной и камерной музыке конца XIX – XX вв.: Дис. канд. искусствоведения, 1980.
41. Раков Л. Отечественное контрабасовое искусство 70-80-е годы. – М., 1993.

42. Раков Л. Контрабас в симфонической, оперной и камерной музыке конца XIX-XX вв. (диссертация, канд., 1980)
43. Ракоші В. Оркестр у музичному просторі Європи XVIII-XXI ст.: Витоки. Трансформації. Концепції. / Монографія / К.: КМАМ ім. Р.Глієра, 2020
44. Струве Б. Вибрация как исполнительский навык при игре на струнных инструментах (преимущественно на виолончели). Ленинград. Москва, 1933. 62 с.
45. Струве Б. Типовые формы постановки рук у инструменталистов (смычковая группа). Москва: Музгиз, 1932. 228 с.
46. Столярчук Б. Контрабасисти України. Енциклопедичний довідник. Рівне, 2007.
47. Симандл Ф. Новая школа игры на контрабасе. – Хайльброн, 1874.
48. Хоменко В. Новая аппликатура гамм и арпеджио для контрабаса. – М., 1953; 1980.
49. Чекан Ю. Національний симфонічний. 100 років служіння Музиці. / К.: Музична Україна, 2018
50. Юцевич Ю. Словник музичних термінів. – «Музична Україна», К.-1977.
51. Pelczar T. Kontrabas od A do Z. – Polskie Wydawnictwo muzyczne, 1974
52. Trumpf K. Johann-Matthias Sperger (1750-1812). Leben und Werk. – Mainz, 2021
53. Brun P. Histoire des contrabasses à cordes. – Paris, 1989.
54. Brun P. A History of the double bass. - 1989.
55. Gajdos M. Slovník Kontrabasistu. – Кромерж (ц), 1994.
56. Gaidos M. Die Bedeutung der Prager Schule für die Pädagogik des Kontrabasses. Кромерж (ц), 1991.
57. Madensky E. Etwas über Kontrabassspiel Musik // Pedagogische Zeitschrift, № 3.
58. Meier Adokf. Konzertante Musik für Kontrabass in den Wiener Klassik Musikverlag Emil Katzbichler. – 1969.
59. Planavsky A. Geschichte des Kontrabasses. – Тутцинг, 1970.
60. Planavsky A. Der Barockkontrabass Violone. – Тутцинг, 1998.
61. Simandl, Franz. Neueste Methode des Kontrabassspiel. – Wien, 1874.
62. Warneke Fridrich. Der Kontrabass. – Hamburg, 1909.

Інтернет-ресурси:

1. IMSLP - Petrucci Music Library (нотная википедия)
http://imslp.org/wiki/IMSLP:View_Genres
2. Sheet Music Plus www.sheetmusicplus.com
3. ScorSer
<http://ru.scorser.com/Catalog/0.html>
4. Music Student
<http://musstudent.ru>
5. Нотный архив
<http://www.muzlibrary.ru/>
6. Новая музыкальная библиотека
<http://www.muzlibrary.ru/>
7. Публичная нотная электронная библиотека
<http://www.ecosvit.org/bibl>
8. Нотный архив Бориса Тараканова
<http://notes.tarakanov.net/>
9. OrpheusLib - Библиотека Нот и Музыкальной Литературы
<http://lib-notes.orpheusmusic.ru>
10. Kreuzsch- Sheet Music
<http://kreusch-sheet-music.net>
11. Classical- scores.com
<http://www.classical-scores.com/free/index.php>
12. Music-scores.com - classical sheet music <http://www.music-scores.com/>
13. [Music for the Nation: American Sheet Music](http://memory.loc.gov/ammem/mussmhtml/mussmhome.html) <http://memory.loc.gov/ammem/mussmhtml/mussmhome.html>
14. The Juilliard Manuscript Collection
<http://www.juilliardmanuscriptcollection.org/>
15. Научная музыкальная библиотека им. С. И. Танеева
<http://www.mosconsv.ru/ru/groups.aspx?id=120422>
16. Санкт-Петербургская государственная консерватория им. Н.А. Римского-Корсакова
<http://biblio.conservatory.ru>
17. Видавництво «Гроно», яке пропонує нотну літературу, книги та навчально-методичні посібники для дитячих шкіл мистецтв, музичних шкіл, вищих навчальних закладів культури та мистецтв I-IV рівнів акредитації.
<http://composersukraine.org/index.php?id=2351>